VALTIONEUVOSTON KANSLIA
STATSRÅDETS KANSLI

Asiantuntijalausunto

7.12.2022

VN/5936/2021
VN/5936/2021-VNK-28

Hallintovaliokunnalle

Valtioneuvoston kanslian lausunto hallintovaliokunnalle valtioneuvoston selonteosta tiedustelulainsäädännöstä (VNS 11/2021 vp)

Hallintovaliokunta on pyytänyt valtioneuvoston kanslian lausuntoa valtioneuvoston selonteosta tiedustelulainsäädännöstä. Selonteossa annetaan selvitys siviili- ja sotilastiedustelulainsäädännön toimivuudesta, tehokkuudesta ja tuloksellisuudesta, kehittämistarpeista, valvonnasta ja oikeusturvan toteutumisesta sekä muista asiakokonaisuuteen liittyvistä relevanteista seikoista. Tiedustelulainsäädäntö on osa yhteensovitettua kansallisen turvallisuuden suojaamisen ja maanpuolustuksen tavoitteiden toteuttamista.

Tiedustelua koskevan lainsäädännön keskeisin tavoite, kansallisen turvallisuuden parantaminen, on toteutunut, ja tiedonhankinta kansalliseen turvallisuuteen ja maanpuolustukseen kohdistuvista uhkista on tehostunut, kuten selonteossa todetaan. Samoin on tärkeää toteuttaa aiempien valtioneuvoston selontekojen linjaukset tiedustelutoiminnasta sekä varmistaa lainsäädännön ajantasaisuus, kehittää säädöspohjaa keskinäisriippuvuudet tunnistaen, huomioida toimintaympäristön ennakoimattomatkin muutokset, kehittää strategista ohjaus- ja valvontatoimintaa, varmistaa tiedon kulku oikea-aikaisesti valtion ylimmälle johdolle ja viranomaisille sekä huolehtia oikeusturvajärjestelyistä ja valvonnasta.

Valtioneuvoston kanslian kannalta keskeistä on, että valtioneuvoston toiminta ja pääministerin johtamisedellytykset voidaan kaikissa turvallisuustilanteissa taata. Valtioneuvoston ohjesäännön (262/2003) 12 §:n mukaan valtioneuvoston kanslian toimialaan kuuluvat muun ohella pääministerin avustaminen valtioneuvoston yleisessä johtamisessa sekä valtioneuvoston yhteinen tilannekuva, varautuminen ja turvallisuus, sekä häiriötilanteiden hallinnan yleinen yhteensovittaminen.

Puolustusministeriö vahvistaa sotilastiedustelun toiminnalle painopisteet. Sotilastiedustelussa huomioidaan puolustusvoimien johdon tietotarpeet sekä lain nojalla tietopyyntöihin oikeutettujen viranomaisten (tasavallan presidentin kanslia, valtioneuvoston kanslia, ulkoministeriö ja puolustusministeriö) tietotarpeet. Ennen siviili- ja sotilastiedustelun painopisteiden asettamista niitä käsitellään eri kokoonpanoissa varmistaen, että painopisteet vastaavat tietotarpeita ja muuttuvan uhkaympäristön vaatimuksia. Samassa yhteydessä yhteensovitetaan tiedusteluviranomaisten toimintaa. (Selonteko s. 8).

Ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan ja tasavallan presidentin yhteinen kokous (TP-UTVA) käsittelee valmistelevasti tiedustelun painopisteet. Edellä mainitusta käsittelystä on sotilastiedustelun osalta säädetty sotilastiedustelusta annetun lain 13 §:ssä. Ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa käsittelevän ministerivaliokunnan ja tasavallan presidentin yhteiselle kokoukselle saatetaan tiedoksi siviilitiedustelun painopisteet. Siviili- ja sotilastiedustelun painopisteitä

Postiosoite **Postadress** **Postal Address** Valtioneuvoston kanslia	**Käyntiosoite** **Besöksadress** **Office**	**Puhelin** **Telefon** **Telephone**	**Faksi** **Fax** **Fax**	**s-posti, internet** **e-post, internet** **e-mail, internet**
PL 23 00023 Valtioneuvosto	Snellmaninkatu 1 A Helsinki	0295 16001 +358 295 16001	09 1602 2165 +358 9 1602 2165	kirjaamo.vnk@gov.fi

käsitellään valmistelevasti myös valtioneuvoston kanslian asettamassa tiedustelun ja tilannekuvan koordinaatioryhmässä. (Selonteko, s.8)

Tiedustelun yhteensovittamisella varmistetaan tiedustelun kannalta merkittäviin ulko- ja turvallisuuspoliittisiin tietopyyntöihin reagoiminen, tiedustelutoimintaan kytkeytyvien eri hallinnonalojen näkemysten huomioon ottaminen ja tässä prosessissa saavutetun näkemyksen jakaminen asianmukaisille tahoille. Toiminnallisesti yhteensovittamisessa on kyse tiedonhankintaprioriteettien osoittamisesta ja koordinoinnista, sekä tiedustelutoiminnan tehtävien jakamisesta sotilas- ja siviilitiedustelun välillä tiedustelun kohteita ja uhan luonnetta koskevan tarkoituksenmukaisuusharkinnan perusteella. Tiedustelutoiminnan yhteensovittamisessa ei ole kyse tiedustelun valvonnasta tai operatiiviseen toimintaan, kuten tiedustelumenetelmän käyttämisestä päättämiseen, ulottuvasta ohjauksesta.

Oikean tiedon saatavuus ja luotettava tilannekuva luovat valtionjohdolle edellytykset tilanteen hallinnalle ja päätöksenteolle. Vaikka toimivaltaisella viranomaisella on kulloinkin operatiivinen vastuu, valtionjohdon on riittävän aikaisessa vaiheessa saatava tarpeellinen tieto kokonaisuuden hallitsemiseksi ja päätöksenteon tueksi.

Valtioneuvoston tilannekeskuksesta annetun lain (300/2017) tavoitteena on turvata tasavallan presidentin ja valtioneuvoston tiedonsaanti siten, että tieto turvallisuustapahtumasta välitetään valtionjohdolle ja muille sitä tarvitseville tahoille tehokkaasti ja tietoturvan kannalta turvatulla tavalla ja siten parantaa luotettavan tilannekuvan muodostamista. Valtioneuvoston tilannekeskuksen koordinaatiotehtävään kuuluu tuottaa ennakoivaa tilannekuvaa tiedustelun ja tilannekuvan koordinaatioryhmän toimeksiannosta.

Tiedustelun ja tilannekuvan koordinaatioryhmä on kokoontunut säännöllisesti, TP-UTVA:n kokousrytmin huomioiden. Tämä prosessi on toimiva ja roolit ovat selkeät.

Valtioneuvoston turvallisuusjohtaja Ahti Kurvinen